

Megjelent: www.puspokladanyanno.hu
régi patikák

A régi püspökladányi patikákról

2016.06.29.

Hágen András olvasónk levélben keresett meg, aki gyógyszerész felmenője történetét kutatva értékes helytörténeti ismeretekre is szert tett, s ezek további adatgyűjtésre ösztönözték természetesen honlapunkat is. Hágen András az alábbi érdekes, püspökladányi vonatkozású információkat osztotta meg honlapunkkal:

„Felmenőim között volt egy gyógyszerész, **Hágen Sándor**, aki 1875-től 1901-ig üzemeltette a gyógyszerertárat Püspökladányban.

Hagen Sándor 1856-ban szerzett diplomát Bécsben, és beosztott gyógyszerészként (akkori elnevezéssel segédként) dolgozott Gyulán 1856-1857-ben (forrás: *Gecsei Lajos Gyógyszertárak Gyógyszerészek 1850-1875 Gyógyszerészettörténeti emlékek Békés vármegyéből*, 91. oldal). **1871-től a Püspökladányi "Megváltóhoz" gyógyszerertárban** dolgozott (forrás: *A Debreczen-Biharmegyei Gyógyszerész-testület története 1861 óta*, 170. oldal). Az 1887. évi Gyógyszerészek Évkönyve még mindig Püspökladányban említi (192. oldal). Az 1890-es évkönyv Haagen Sándor néven ugyanott említi. Az 1896-os évkönyvben megint Hagen néven szerepel ugyanott (241. oldal). Az 1900-as évkönyvben szintén Hagen néven található, ugyanott (204. oldal). Az 1901-es Gyógyszerészi Zsebnaptárban Hagen néven ugyanott, immár utoljára (163. oldal). Az 1902-es Gyógyszerészi Zsebnaptárban ugyanitt már **Batáry István dr.** szerepel (179. oldal). Az 1903-as Gyógyszerészi Zsebnaptárban ugyanitt szintén Batáry István dr. szerepel (173. oldal). Az 1907-es évkönyvben ugyanitt **Harsányi Lajos** neve került feltüntetésre (192. oldal).

Összességében, 1856-tól a jelek szerint 1901-ig működött a pályán **Hagen Sándor**, 45 éven át. Ezen belül 1871-től 1901-ig, azaz 30 éven át a **püspökladányi Megváltóhoz Gyógyszertár** személyi jogos gyógyszerésze volt (Ő volt a vezető). Diplomáját kb. 21 évesen szerezhette, azaz kb. 1835-ben születhetett, amivel remélem, nem tévedek túl sokat. Nem feltétlenül hunyt el 1901-1902 környékén (amikor kb. 66-67 éves volt), de ennek is megvan a valószínűsége. Lehet, hogy csak nyugalomba vonult."

A püspökladányi patikákkal kapcsolatban **Kecskés Gyula**: Püspökladány újkori története helyneveiben című könyvében az alábbi információk kerültek összegyűjtésre:

1855-ben már volt patika a községben, **Miscei Antal** helybeli gyógyszerész neve maradt fenn a kolera-járvány időszakából. A századfordulón (1900 körül) már két gyógyszerertár is üzemelt Püspökladányban. Az egyiket „régi patikának” nevezték és a Kossuth u. 5. szám alatti házban működött. Az 1920-30-as években volt tulajdonosa

után – de még az 1970-es években is – **Birtok**-patikának hívták. A másik gyógyszerész a Rákóczi u. 1. szám alatti házban nyílt, a későbbi hússzék helyén. Ez volt az „új patika”, melyet **Werner Gyula** működtetett. Werner Gyula halála után utóda költöztette át az intézményt a községháza alá, az 1930-as évek elején. Ezt később a benne évtizedekig dolgozó tulajdonosról **Skoumal**-patikának nevezték.

A Nedolay-ház 1956-ban (Rákóczi u. 1-3.) – (Fotó: Némedy József)

A Püspökladány Anno honlap **Nedolay-házról (ITT olvasható)** készített korábbi összeállításában az alábbiak olvashatóak **Werner Gyula** Rákóczi u. 1-3. alatti épületben bérelt gyógyszerész- és lakrész-bérleményéről:

A Püspökladány Anno honlapon bemutatott **Némedy-hagyatékban** fennmaradt bérleti szerződés szerint a Nedolay-ház déli oldalán 1905-től **Werner Gyula** szepesszombati okleveles gyógyszerész, később püspökladányi lakos volt a bérlő (kb. 1927-ig), aki 1905-ben még 1.000 korona, 1926-ra már évi 22.000.000 korona „bérösszeget” fizetett (ezután vezették be a pengőt). Ez az egy adat is jól mutatja, hogyan értéktelenedett el a fizetőeszköz 20 év alatt, az első világháború okozta nehéz gazdasági helyzet következtében.

Béret: szerződés!

az alul írottak között a mai napon
következőkben kötöttem.

1.) Mádolai Erősbet volt Simon Péter
püspökladányi lakos a p. ladaányi 2502 n. telek. j. j. j.
könyvben 2 + 95 h. s. n. alatt felvett tulajdonát képező
házas udvar alatti oldalán elterülő 10/100 m² terület
és 4 1/2 m² és 1/2 m² terület egy bört helyiséget abból, melyet
köt lak. szab. könyvben tartalmazó lak. ösztály, az
ezen lak. östály felett elterülő p. allással együtt továbbé
az ugyan ezen telken lévő de külön álló három kisebb
helyiséget tartalmazó melléképülettel, valamint az
ezen fevett terület területén használatával jó hasznu
lévő hűtővel és egy még az év folyamán elállítandó
lentebb körüli területtel együtt, ide értve
a lakás előtt elháruló területét, folyosót is, bérbeadásra
a júli 1905 évi október hó első napjától, esetleg
az 1906 évi január hó első napjától megkezdett
10/100 m² területén ezen területen az október első
esetleg ezen területen az október első napjától
Werner Gyula, az ide írtat, szepesgombati oblevés
székesfehérvárra a következő feltételek mellett.

1.) Az évi bér díj 1000 forinttal egyezer koronára,
mely ezen területen az október első napjától esetleg
ezen területen az október első napjától kezdve
az ezen területen az október első napjától kezdve
az ezen területen az október első napjától kezdve
az ezen területen az október első napjától kezdve

Püspökladány
anno...

- 15.) A jelen jogszabályban felmerülő minden vitán és peres kérdés elbírálása az előző 14 pont alatt kivételével a püspökladányi bírósághoz illetékessége köztartozik és.
- 16.) Ha a bérlet a bérlet lejártán elvett ellentét jogutódsi felváltás felmondásának ékhatású, de 1000 forint egy éven koronán kint értesítést tartoznak bérbeadó nagy jogutódsi részére ki fizetési.
- 17.) Bérlet előlegű 50 koronán az az ötven koronát fizetett mely összeg az előtér összegbe leg bevételekben.
- 18.) A szerződésben érintett helyek használatára az előtér épületek végénél elkerülő kerítéssel határoltatták, az 5 pontban érintett főnyelű pedig az bérlet bevételekkel, főnyelű három két előtér leg előtér állítandó.
- 19.) Ez pedig Werner Gyula bérlet a jelen szerződést bérbeadás a kintett bér összeg és jelteltelek mellett az jelteltelek előtér bérletét Erővel érintett kivételével a szerződés mindenképpen elfogadom és annak megtartására kötelezem.

Kelt Püspökladány 1905. évi Június hó 12. én
 Megjegyzték mi szerint ezen oriont koronás
 lapján előtér végzetben határozó belugásos
 felül beleegyezésével aláírás előtt egyeztetett
 valamint egyébb igazításos is.

Kelt mint Jelen

Előttünk,
 Jelen előttünk
 Kérem
 Beneyei Gyula

Werner Gyula
 X Werner Gyula

Püspökladány
 anno...

Werner Gyula gyógyszerész bérleti szerződésének utolsó, 4. oldala 1905. évből (Püspökladány, Rákóczi u. 1-3.) - (Dokumentum: Némedy József)

A Werner Gyula által bérelt rész a Nedolay-házban az alábbi volt: „a püspökladányi 113. ö.i. számú háznak a déli oldalán levő 10 öl hosszú, 4 és ½ öl széles egy bolt helyiség, ebből nyíló 2 lakó szoba, konyha, az ezen lakrészek felett elterülő padlás, különálló 3 kisebb helyiséget tartalmazó melléképület, kút, pincehelyiség s a hozzátartozó külön udvart magában foglaló lakrész”. Egy másik irat így jelöli meg az épület elrendezését: „két házasbelsőség, az egyik gyógyszerház lakással, és egy másik 5 szobás házasbelsőség mellékhelyiségekkel és alsóépületekkel.” 1935 körül Spizt Henrik és neje, 1937 körül már Lőrincz János üzemeltette a gyógyszerházat. 1938-ban megszűnt a gyógyszerház-bérlemény az épületben, melynek helyiségét Herskovics Samu kereskedő vette bérbe.

A községháza a Hősök tere 1. alatt az 1980-as években, mely alatt a gyógyszerház működött, működik (Fotó: Kárai Lajos)

A LADÁNYI HÍRADÓ 4/1980. számában található „**Ladányi patikák...**” című írás „**Hősök tere 1. sz. gyógyszerház története**” alcímmel jelent meg 1980-ban. A szerző neve sajnos nem került rögzítésre a Nagyközségi Tanács hivatalos lapjában, de aki információval rendelkezik a **kilétéről**, kérem, jelezze!

„Elgondolkodtató, hogy ismerjük az öt földrész, hazánk és lakóhelyünk történetét, de keveset tudunk munkahelyünk múltjáról, arról a helyről, ahol napjaink egyharmadrészét eltöltjük. Küszködve e gondolattal elindultam feltárni a feledés homályába burkolódzott múltat. Kíváncsian kutattam és a tudomásomra jutott hiteles,

de hézagos adatokat avatatlan kézzel papírra vetettem, melyet nagy szakmaszeretettel ajánlok a história iránt érdeklődő közönségnek.

Patikánk kb. 80 éves múltra tekint vissza. Ez a múlt bizonyára hasonlít más falusi patikák történetéhez, eltér azonban helyi sajátosságokban. Püspökladány járási székhely és a környező falvakból idejártak az emberek ügyes-bajos dolgaikat elintézni, természetesen az orvosságot is többnyire itt váltották ki, különösen mikor még a kisebb településeken nem voltak patikák.

Gyógyszertárunk 1906-ban nyílt meg a **Rákóczi út 1.** szám alatt. Első tulajdonosáról ma is sokan Werner-patikának nevezik. **Werner Gyula** felvidéki cipszer családból származott. Családja több nemzedéken át volt gyógyszerész. Kiválóan képzett szakember volt. Állandó derűjével közkedvelt egyénisége maradt haláláig Püspökladánynak. Gazdag ember volt a gyógyszertári jog és patika birtokosa. Nagy forgalmat bonyolított, a legtöbb adófizetők, a virilisek közé tartozott, nagyon jól keresett. Gyógyszertárának a „**Reménység**” címet adta.

A gyógyszerész és a betegek közt régen partiarchalis volt a viszony. A drága orvosi gyógykezelés miatt szívesebben mentek panaszaikkal a gyógyszerészhez tanácsot vagy orvosságot kérni. Ezt könnyebb, nyilvánvaló esetekben meg is kapták. Bízta benne. Betegségükön kívül elmondták személyes dolgaikat, a nagyobb családi eseményeket és a napi híreket. Szükség esetén hitelbe is megkapták a gyógyszert. Szokásban volt, hogy a megszabott áron kívül csirkével, tojással, kacsával stb. fejezték ki hálájukat a betegek. A bizalmas légkör vonzotta az embereket. A falu előkelősége is szívesen járt be napközben. Ott beszélgettek, barátkoztak.

Ránézésre a patika nem hasonlított a maiakra. Az ajtó fölött üvegtartályban mécses, majd petróleumlámpa égett. Három helyiségből állt. Volt egy officina, mellette a labor. Itt készítették a gyógyszereket, áztatták a drogokat, desztilláltak és egy kis ügyeletes szoba. Az officinával, az ajtóval szemben polcos szekrény állt, készenlétben egy-egy tükör, felül négy gipsz-szobor. A szekrényben rekeszekben helyezték el az alapanyagokat tároló fehér, fedett porcelán tégelyeket és a kevés számú gyári készítményeket, melyet Budapestről a Chinoin gyártól kaptak. Előtte állt a tóra asztal.

Szép faragott sötét bútor. Rajta helyezték el magas üvegedényekben a gyógycukorkákat, nagyon kívánatos formájú színes, habos édességet. Mellette üvegezett részben voltak a kozmetikumok, púdereket, szappanok, kölnivíz, kenőcsök, melyeket a gyógyszerész maga készített régi, családi receptjei alapján. Különösen nagy forgalmat bonyolított le a híres locsolóvizével. Literszámba készítette előre.

A gyógyszerész egy laboránst alkalmazott. 1925-ig Seresné dolgozott, majd a ma is élő Puskás Jánosné lépett be. Tőle tudom, mi volt a dolga egy laboránsnak. Segített a gyógyszerkészítésben, nagy mennyiségű kenőcsöt kikevert, abban az időben nagyon sok ladányi kenőcs fogyott. Vizet hordott a kútról, desztillált egy pálinkafőzőhöz hasonló réz üstben, egyszerre 25 litert. Alkalmanként kiszolgált, mérte a kölnit. Járvány idején Debrecenbe utazott áruért. A takarítást is ő végezte. 22 évet töltött el a patikában. Ez idő alatt két főnöke volt. 1927-ben **Werner Gyula** meghalt. 1928-29-ben **Szabó József** vette át a patikát. 1930-ban **Spitz Henrik** lett a tulajdonos, üzlettársa **Gergely István** volt. A tulajdonos maradt, csak az üzlettárs változott. Gergely István helyett **Dér Miksa** lépett be.

1936-ban **Lőrincz János** lett a tulajdonos és maradt a régi üzlettárs, Dér Miksa. A zsidóüldözés idején az üzlettárs változott és 1938-ban már Lőrincz János egyedül vezette a patikát. Ő költöztette át a mai helyére (**Hősök tere 1. alá, a Szerk**).

Újabb tulajdonosa **id. Skoumál Jenő** lett. Itt dolgozott a háború idején is, csak kevés időre zárt be. Ez idő alatt a patikát feltörték. A gyógyszerkészletet, az edényzetet tönkretették, széthurcolták.

A háború után visszajött a régi tulajdonos és elkezdte a helyreállítást, amit fia, **ifj. Skoumál Jenő** folytatott és fejezett be, küzdve a háború pusztítása okozta nehézségekkel, alapanyaghiánnyal, inflációval. Nehéz lehetett árut rendelni és visszafizetni abban az időben, amikor 1 doboz Bayer Aspirin tbl. ára 500 millió pengő + 5 % forgalmi adó volt, 10 por pedig, aminek alkotórésze 5 g Acisal + 0,20 g Codein 512 millió pengőbe került. Ilyen és hasonló körülmények között kellett a teljesen üres patikát a holtpontról kimotoztatni. A gyógyszerész ezt a feladatot nagyon lelkiismeretesen oldotta meg. Állandóan utazott, úgy szerezte be a gyógyszereket. Minden pénzét áruba fektette. Az Arzonol vegyszeti gyártól, a Chinointól, a Töröklabortól, Baeder illatszergyártól vásárolt. Néhány év leforgása alatt a környék legjobb patikájává varázsolta. Államosításkor a megyében a Mihalovics féle patika után itt volt a legnagyobb gyógyszerkészlet. Emelkedett a forgalom is.

Az egészségügy szocialista átszervezése utolsó lépéseként államosították a patikákat. Gyógyszertárunkra 1950. VII. 28-án került sor. **Barta Károly** kapott megbízást a Hajdú-Bihar megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának elnökétől, a gyógyszertár állami tulajdonba vételére. Leltárt készítettek, állami tulajdonba került az épület, a bútorzat, az álló és fogyóeszköz és a gyógyszerkészlet speciális és magisztrális. A tulajdonosok, mint munkavállalók dolgoztak tovább a Gyógyszertári Központ alkalmazásában. Új korszak kezdődött a gyógyszertár történetében. Megszűnt az üzleti jellege. 1950. VIII. 11-én új vezetőt kapott a gyógyszertár **Polgár Károly** személyében. Ő több mint egy évtizedig dolgozott itt. Ez idő alatt sok, számszerint tíz fő beosztott gyógyszerész változott. A vezető mellett id. Skoumál Jenő és egy takarító dolgozott. Ebben az időben a Gyógyszertári Központ nagy átalakítást végzett a patikában. Az officinában a bútorzatot átépítette. Az épületben egy magisztrális és egy speciális raktárt és mosogatót képezett ki. A hiányos edényzetet részben pótolta. A társadalombiztosítás kiszélesítésével és az életszínvonal emelkedésével megnövekedett a lakosság gyógyszerigénye. Egyre több vényt váltottak ki, 15 % térítés ellenében. A gyógyszer árának a 85 %-át a Társadalombiztosítási Főigazgatóság fizette. Ezért a vényeket központi számlázásra kellett a számlaforgalmi csoporthoz beküldeni. A taxálással, a vények kezelésével és a forgalom növekedésével lényegesen megnőtt a munka. Több szakképzett dolgozóra volt szükség. 1954-ben 1 fő technikusként be, **Szuromi Istvánné**. Későbbiekben ez a szám megsokszorozódott. 1960-tól megindult a technikusképzés. Folyamatosan iskolázták be a jelölteket, akik az iskola elvégzése után itt maradtak dolgozni. 1961. VII. 22-én új vezető, **Eszenyi Róza** került a gyógyszertár élére. 1962. VII. 27-ig dolgozott itt. Ekkor a patika bezárt. Egy új, komolyabb átalakítást végeztek rajta. A forgalom növekedése nagyobb gyógyszerkészletet igényelt. Ennek raktározására a régi, szűk raktárak alkalmatlannak bizonyultak. Elkerülhetetlen volt a bővítés. Renoválás után **ifj. Skoumál Jenő** vette át a patikát. Az egész község gyógyszerellátását biztosította, mivel a másik gyógyszertár is átalakításra szorult, bezárt. A másik gyógyszertár megnyitása után az események gyorsan peregtek. Tovább növekedett a forgalom, amit az 1963-ban megépített

Megyei **Rendelőintézet** alközpontja csak fokozott. Az 1965-ös leltári év forgalma: 2.973.000 Ft volt. Tíz év múlva ez több mint háromszorosára nőtt: 10.600.000 Ft-ra. A gyógyszerertár dinamikusan fejlődött. A nagy létszámú kollektíva összekovácsolódott és dolgozott mint a megolajozott gépezet. Állandóan új tagok léptek be, akik hamarosan beilleszkedtek az új környezetbe. És ismét jelentkezett a periódikusan ismétlődő probléma. Kicsi a patika. Újabb renoválás következett. Bevezették a vizet, fürdőszobát létesítettek és egy nagy tágas magisztrális raktárt. Felvette a patika jelenlegi formáját.

1974. VII. 1-én több évtizedes munka után a vezető egyben járási főgyógyyszerész elbúcsúzott a patikától, átadva tapasztalatait fiatal munkatársainak.

Új vezető **Kovács Zoltánné** kapott megbízást a gyógyszerertár vezetésére és járási főgyógyyszerésszé nevezték ki. Ő vette kezébe az irányítást egy évtizedes gyakorlattal a háta mögött. Megalakult a szoc. brigád. Ebben a szellemben dolgozott tovább a kollektíva. Bonyolította a nap mint nap növekvő forgalmat. Növekedett a közületi igény is. A legnagyobb munkát mégis a hetente számlázásra beküldött több ezer vényvel való adminisztrációs munka jelentette. A túlzott gyógyszerfogyasztás és adminisztrációs munka elkerülésére 1977. I. 1-én az Egészségügyi Minisztérium új rendeletet adott ki. Ennek értelmében a betegek állampolgári jogon kapják a gyógyszert és csak térítési díjat fizetnek. Így a térítésmentes és gyógyászati segédeszköz vényeken kívül más vény nem kerül elszámolásra. Az új rendeletet a dolgozók és a betegek hamar megtanulták. Egyre gördülékenyebben megy a munka. És már jelenidőben beszélünk. A szárnyaló idő elröpített bennünket a mába. Itt időzünk el egy kicsit. Jelenlegi létszámunk 33 fő.

A vezető Kovács Zoltánné, vezetőhelyettes **Tóth Imréné**, beosztott gyógyszerészek **Nagyné Pető Éva, Csáti Erzsébet**. 14 fő asszisztens, a fő asszisztens jelölt, 1 fő pénztáros, 4 fő csomagoló, 6 fő takarító. A forgalmunk havi 550 ezer forint. Patikánk a járás legnagyobb forgalmú gyógyszerertára. Mi látjuk el a közületeket, a helybeli és környező községek tsz-eit. 1979-től Állatgyógyászati Centrum lett a gyógyszerertár. Szűkös, de életképes.

Amit leírtam, csak töredéke a valóságnak. Könnyű leírni az eseményeket, de nem lehet szavakba önteni azt az érzést, amit egy kétségbeesett beteg, vagy gyermekéért aggódó anya érzett, amikor itt helyben rögtön a nap bármelyik órájában megkapta a gyógyszert, esetleg hitelbe. S bár az itt dolgozó gyógyszerészek nem voltak világhírű tudósok, mindig tudták mit kell tenni. Patikát létesítettek, itt maradtak, a háború idején is helytálltak, majd a háború után újra helyreállították a gyógyszerertárt. Szíves, előzékeny modoruk miatt a betegek megszerették őket. Köpeny nélkül is fehéren élnek emlékezetükben. Mi is tisztelettel szólhatunk róluk, mert ők ültették el a „diófát”. Azt, hogy a szép kezdetet hogyan követi majd még szebb folytatás, és hogy meddig tart ez a történet, nehéz lenne meghatározni. A tegnap már elmúlt, évek múlva történelem lesz, és mindig egy nappal folytatódik.

Pályázatomhoz sokfelől gyűjtöttem adatot. Levéltárban napokig forgattam eredeti kéziratokat. Olvastam Kecskés Gyula: Püspökladány újkori története című monográfiáját, a gyógyszerertárban megőrzött gyógyszerészeti zsebnaptárt. A legtöbbet mégis idősebb ladányi ismerőseimtől tudtam meg, akik szinte megindulásától ismerik a patika történetét. Barátságosan fogadtak, szívesen segítettek lefújni a múlttól a port, melyet az idő múlása vastagon rárakott.

Köszönet illeti őket. Név szerint:

Rettegi Istvánné tanár

Skoumál Jenő gyógyszerész

Kecskés Gyula tanár

Kovács Katalin tanító

Nádai Antal MÁV-nyugdíjas

Kóta Béla MÁV-nyugdíjas

Szuromi Istvánné asszisztens

Puskás Jánosné nyugdíjas”

(Ladányi Híradó 4/1980.)

*

Összeállítást készítette: Megyaszai Szilvia

Forrás:

Dobson Szabolcs (Magyar Gyógyszerész Történelmi Társulat), és a szövegben leírtak – Hágen András forrásai

Kecskés Gyula: Püspökladány újkori története helyneveiben

Némedy-hagyaték (Püspökladány Anno honlap)

Ladányi Híradó 4/1980. száma

Fotók:

Kárai Lajos

Némedy József
